

De bruine rat

door Gerda Hos

Rattus norvegicus, 45 cm lang, inclusief staart

Rond de kerstdagen werd ik op een nacht wakker van gekrab en gerommel in onze slaapkamer. Waarschijnlijk onze Bert, een je weet wel kater. Maar opeens was er grote paniek, gekrijs en Bert die rondsprong. Terwijl ik het licht aandeed zag Mari tot zijn ontsteltenis een rat onder een kastje schieten!

Wat te doen in zo'n situatie? Een gillende rat op de slaapkamer is helemaal niet fijn en Bert kon hem met geen mogelijkheid vangen nu hij onder het kastje zat. Uiteindelijk hebben we onze hond Rakker naar boven gehaald en met een bezem de rat gedwongen onder het kastje vandaan te komen. Rakker had hem zo te pakken en de rat was na 2x schudden zo dood als een pier. Mari had er niets aan van over gehouden, maar ik stond toch wel een beetje aangedaan naar de mooie rat te kijken. Hij had een prachtige dikke bruine vacht, stompe snuit met lieve ogen en kale oren. En een grijze staart die uit ringen bestond. Hierdoor kan hij een deel van staart loslaten en dat was bij onze rat ook gebeurd. Deze groeit echter nooit meer aan.

De bruine rat is in de 18e eeuw meegekomen met schepen uit Noord-Azië. In tegenstelling tot de zeldzame zwarte rat leeft hij buiten op de vuilnisbelt, mest- en composthoop, bij boerderijen en dorpen of in het riool. Zijn bijnaam is dan ook rioolrat. Hij is minder warmtebehoefstig en heeft ook een groter aanpassingsvermogen dan de zwarte rat die hoofdzakelijk binnen woont en huis- of dakrat wordt genoemd. De zwarte rat verspreidde in de Middeleeuwen via zijn vlooiën de pestbaciël en maakte zo miljoenen slachtoffers. Hij was dan ook niet echt geliefd.

Het liefst leeft de bruine rat in de buurt van mensen, op donkere en vochtige plekken en waar voedsel voorhanden is. Nu wonen wij in een dorp bij een watering, hebben wij zelf kippen en lopen er in de buurt veel paarden, schapen en geiten rond. Een eldorado voor ratten dus!

Een rat leeft in grote families en ruimt veel vuilnis en afval op. Maar hij eet ook planten, kleine dieren (jonge konijnen, eendjes en kuikentjes), zaden en plundert nesten van op de grond broedende vogels. Een echte alleseter dus. Hierdoor richt hij vaak grote schade aan voorraden aan en zijn boeren en graanopslagbedrijven niet blij met dit beest. Bovendien brengen ze ook nog ziekten (ziekte van Weil en paratyfus) over. Mensen zijn dus terecht niet zo blij met ratten.

Ratten vermenigvuldigen zich ook nog enorm snel. Van het voorjaar tot de herfst worden er jongen geboren. Er gaat geen paringsspel aan de bevruchting vooraf en man en vrouw blijven ook niet bij elkaar. Na de paring bouwt het vrouwtje op een goed verborgen plek een rond nest van al het bruikbaar materiaal dat ze kan vinden. Dit kan in een holle boom, een kelder, een zelf gegraven hol of in een schuur zijn. Na vier weken worden de 5 tot 20 blinde en kale jongen geboren. De moeder zorgt heel goed voor haar jongen.

Na vier weken zijn de kleintjes al zelfstandig en kunnen ze na vijf tot negen weken zelf al voor nakomelingen zorgen. Per jaar worden er dus heel veel ratjes geboren.

Heel veel jongen halen het eerste jaar niet. Ze worden door mens, hond, kat, bunzing, bosuil, reiger, vos of steenmarter gevangen, gedood en/of opgegeten. Anders worden ze 3 tot maximaal 7 jaar oud. Ze produceren een luid piepen en bij nood schreeuwen, krijsen, sissen en brommen ze enorm. Na de ontmoeting in onze slaapkamer weet ik daar inmiddels alles van!

Verder zijn het goede zwemmers en klimmers. Ze kunnen ook grote sprongen maken. Het zijn ook heel intelligente dieren en als albino rat worden ze zelfs als huisdier gehouden. Jammer genoeg ook als proefdier in laboratoria. Ze leren hun verzorger snel kennen, zijn zeer leergierig, zeer proper, vriendelijk en vreedzaam. Al met al een uiterst geschikt huisdier.

Er bestaat ook nog een verhaal over ratten. Tijdens strenge winters kan er een vreemde ziekte onder de ratten optreden, de zogenaamde "rattenkoning". Doordat de dieren dichtbij elkaar bescherming zoeken tegen de kou, raken hun staarten in de knoop en sterven ze van de honger. Niet echt een verhaal met een goed eind dus!

Als de plaatselijke populatie te groot wordt, gaan ze "en masse" (= rattenleger) op zoek naar een nieuwe woonplaats. Dat doet me gelijk aan het verhaal van "De rattenvanger van Hamelen" denken. Zit er misschien toch een kern van waarheid in dit sprookje?

Al met al is een bruine rat een dier dat in een familiegroep in een eigen territorium woont. Vreedzaam naast elkaar. Er wordt alleen gevochten om het nest te beschermen.

Ondanks de schade die hij aanricht is het toch wel een beest waar ik zonder afschuw en zelfs met interesse naar kijk. Ik begrijp niet dat sommige mensen helemaal hysterisch kunnen worden als ze een rat zien.

Maar ze moeten wel buiten blijven, want in mijn slaapkamer wil ik ze toch niet hebben.

Gerda Hos